

KONYA DAĞ KÖYLERİ AĞIZLARINDAN DERLEMELER

Aziz AYVA*

Anadolu ağızları, dilimizin bitmez tükenmez kelime hazinesidir. Yurdumuzun her köşesinde konuşulan, Türkçe ve Türkçeye çeşitli dillerden ödünç olarak girmiş ve böylece Türkçeleşmiş bütün kelimeler Anadolu ağızlarının malı sayılır. Kendi dil aileleri içerisindeki anlam, söyleyiş ve gramer özelliklerinden sıyrılarak halkımızın dilinde âdeta yeniden şekillenen bu ödünç kelimeler, zaman içerisinde Türkçenin kurallarıyla kaynaşmış, Türkçe yardımcı fiillerle birleşik fiil oluşturmuş ve yörelerimize göre bazı ses değişikliklerine uğramıştır. Bundan daha önemlisi ise binlerce yıldır geniş bir coğrafyada varlığını sürdüren, maddî ve manevî kültürünü yaşatan milletimiz, orijinal biçimleri Türkçenin yadigâr eserlerinde saklı kalmış binlerce kelitemizi az çok ses ve anlam değişiklikleri ile kullanmaya devam etmiştir. Anadolu ağızlarıyla ilgili araştırmaların başladığı geçen yüzyılın ikinci yarısından günümüze kadarki sürede önemli çalışmalar ortaya konmuş, bilimsel metodlarla malzeme derlenmesinde olduğu kadar, derlenen bu malzemelerin değerlendirilmesi hususundaki tecrübelerimiz de hayli artmıştır.

Bu cümleden hareketle, ülkemizde Anadolu ağızlarıyla ilgili küçümsenmeyecek bilimsel çalışmalar yapılmakta ve bu çalışmalar Türk Dil Kurumunun bünyesinde çalışan **Anadolu Ağızları Bilim ve Uygulama Kolu** tarafından incelendikten sonra yayımlanmaktadır. Yine yerel ve ulusal dergilerde bölge ağızlarıyla ilgili derlemeler yayımlanmaktadır. Bu çalışmaların özünü ses değişiklikleri, çeşitli ses hâdiseleri ve vokal değişimleri oluşturmaktadır. Hatta aynı kelimenin bölgelerimiz arasındaki söyleniş ve anlam farkları bile, bu tecrübelerimizle incelenebilecek bir araştırma konusu olabilmektedir.

Ne yazık ki Anadolu ağızlarının bünyesinde yer alan pek çok kelimenin kullanımdan düştüğü, yerine de bu kelimeleri karşılayabilecek yenilerinin konulamamasından dolayı kısırlaştığı görülmektedir. Bunun sebeplerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Kendi köyünün, mezrasının ağızını kullanan yaşlı insanların ölümü ve bu insanların, hafızalarındaki bölgesel kelimeleri arkasındaki kuşağa aktarmadan yüzlerce kelimeyi de beraberinde götürmeleri,

2. Hayatının bir bölümünü köyde geçiren insanların, kendisi gibi konuşmayan şehirli tiplerin arasında ayıplanma ve hor görülme duygularına kapılarak bu kelimeleri kullanmaktan çekinmesi ve zamanla unutulması,

3. Televizyon, radyo, gazete, sinema, vb. kitle iletişim araçlarının mahallî konuşmalara etkisi ve gününün büyük bölümünü televizyon karşısında geçiren insanımızın, bunların etkisinde kalması, buna bağlı olarak da kendi mahallî ağızını terk etmesi ve yerine daha güncellerini kullanma endişesi,

---

* Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Araştırma Görevlisi.

4. Teknolojik gelişmelere paralel olarak, elektrikli ev aletlerinin kullanılmaya başlanmasıyla pek çok mahallî araç ve gerecin isimleri ile birlikte, kullanıldıkları o işle ilgili birçok kelimenin de yok olması,

5. Özellikle, genç kuşağın, dağarcıklarındaki zaten az olan mahallî kelimeleri modernlik adına batı kökenli kelimelerle değiştirmeye çalışmaları, moda rüzgârlarına kapılmaları, vb.

Dilimizde yaşanan bu kelime erozyonunun önüne geçebilmek için araştırmacılar, dil severler ve gönüllüler iş birliği yapmalı ve derledikleri bu malzemeleri, ulaşılan bilimsel araştırma sonuçlarıyla birlikte yazıya aktarmalıdır.

Ağızlardan derlenen bu malzemelerin sadece kullanılmak için yayımlanması gerektiği düşünülmemelidir. Kaldı ki bu derlemeler içerisinden yazı dilimize girmiş pek çok kelime vardır. Ama ağız derlemelerinden güdülen tek amaç bu değildir; öyle olsaydı bugün elimizin altında eklerle 12. cilde ulaşan *Derleme Sözlüğü* (Ankara 1993) belki de hiçbir şey ifade etmeyecekti. Bu konuyla ilgili olarak *Söz Derleme Dergisi* (İstanbul 1939)'nin ön sözünde şöyle denilmektedir:

“Türkiye’de halk ağzında dolaşan ve bugüne kadar lûgatlara ve yazı diline girmemiş, yahut yazıda pek az kullanılmış olan halk sözlerini toplamakla, bunların hepsinin yazıda, hatta konuşmada kullanılması gibi bir dilek ileri sürülmüş değildir. Yalnız Türkiye halk ağızlarının böylece elbirliğiyle toplanmış bir sözlüğünü dil meraklılarının gözü önüne koymak, sınırlarımız içinde söylenen sözleri tanıtmak ve bunlar üzerinde yapılabilecek her türlü bilimsel araştırmalara yol açmak düşüncesiyledir ki bu dergiyi basıyoruz.”

Görüldüğü gibi derlemelerin en önemli amaçlarından biri de bilimsel araştırmalara zemin hazırlamaktır. Bunun için; Türk Dil Kurumu, kurulduğu yıldan beri sahip çıktığı bu konuyla ilgili projesini ilgililere açmalı ve sistemli bir araştırma metodunu da bu kişilerin hizmetine sunmalıdır. Tabii, bunun için bu kişilerin Kurumla irtibata geçmesi temel şarttır.

***

Konya'nın güney kesimlerinde bulunan Bozkır, Hadim, Taşkent ve Güneysınır ilçeleri çok geniş bir coğrafyaya yayılmış durumdadır. Bu ilçelerde yaşayan ve ilimizin genellikle bu ilçelere açılan semtlerine (Karaaslan, Aymanas, Kalfalar, Aybahçe, Ulurmak, Çaybaşı, Sarı Yakup, Mengene Mahalleleri, vb.) göç etmiş insanlar kendilerini *dağlı* olarak nitelendirmektedirler. Bölgenin dağlık bir arazi yapısına sahip olması bölge insanının yaşam şartlarını ve kültürel değerlerini belirlemiştir. Bunun en somut belirtisi olarak da bölgede konuşulan dilin ilimiz ve hatta yurdumuzda özgün bir kimliği yansıttığını gösterebiliriz.

Bu bölgede, zaman zaman halk edebiyatı ve halk bilimiyle ilgili saha derlemeleri yapıyoruz. Bu arada, Anadolu ağızlarına katkıda bulunmak amacıyla, bölgemizle ilgili kelimeleri de uzun zamandan beri not etmekte ve fırsat buldukça yayımlamaya çalışmaktayız. Bu derlemelerimiz sırasında, bölgenin kendine özgü bir ağız yapısının olduğunu gördük ve burada kullanılan bölgesel

kelimeleri de toplamaya çalıştık. Zaten; bu kelimelerin büyük çoğunluğu, bizim de bildiğimiz, zamanı gelince kullandığımız ve duyduğumuz zaman yadırgamadığımız kelimelerdir.

Aşağıda, Konya'nın Bozkır, Hadim, Taşkent, ve Güneysınır ilçelerinde kullanılan ve hemen hemen ortaklık gösteren “a'dan z'ye” tespit ettiğimiz 185 kelime bulunmaktadır. Kelimelerin çoğunluğu isimdir. Yani belirli bir şeyayı, bölgeyi, yeri, aleti, vb. karşılamaktadır. Bunun yanında bağlaç, ünlem, kalıplaşmış ifade, vb. fonksiyonlarında kullanılan kelimeler de az da olsa vardır. Ancak, fiillere bu yazımızda yer vermedik; onları ayrı bir yazı olarak düşündük. Kelimelerin imlâsında söyleyişi esas aldık. Bundan amacımız, köyün ağız yapısı hakkında kısmen de olsa bir ipucu verebilmektir. Bunun için ses değişiklikleri olduğu gibi korunmuştur.

Örnek Kelimeler:

acabına: Acep anlamındadır.

age: Ver anlamındadır. İşaret edilen bir nesneyi, “Al gel.” anlamında da kullanılır.

ak bakla: Kuru fasulye için kullanılır. Renginden dolayı bu adla adlandırılmaktadır.

alavere: Alışveriş anlamındadır.

arabalık: Genellikle at arabalarının konulduğu, ihtiyaca göre fırın, odunluk, vb. olarak da kullanılan ve evden ayrı olarak inşa edilen tek gözlü, ince uzun yer.

asilem: Asıl, esas, vb. kelimelerinin yerine kullanılmaktadır. Asıl kelimesinden türemiş olup vurgulu olarak söylenilecek olan cümlelerin başına getirilir.

aygaz: Her çeşit tüp ve gaz için kullanılmaktadır.

babañ ekdi de anañ dibine su mu dökdü: Bir şeye haklı olarak sahip olunduğunu vurgulamak için kullanılan bir deyimdir.

bağırık: Bağırma sesi anlamında kullanılır.

bakkalı: Serçeye benzeyen, başının üst kısmında 3-5 cm. tüyü bulunan bir çeşit kuş.

bakla: Fasulye karşılığı olarak kullanılmaktadır.

bambıl: Nohut daha tarladayken tanelerini yiyen bir çeşit haşere.

band: Kaset anlamındadır.

baş aşıağı: Bir rampanın baştan başa ifade edilmesinde kullanılır. Yokuş aşıağı anlamındadır.

baş bozgunluğu: Evlilikte geçimsizliği ifade etmek için kullanılır.

başlı: Herhangi bir işe başlanıldığını, fakat bitirilemediğini ifade etmek için kullanılır.

bayam: Badem anlamındadır.

bi dayfe: Bir defa karşılığında kullanılmaktadır.

bi yol: Geçmişteki bir anıdan, bir tecrübeden bahsedileceği zaman kullanılır.

bilik: Doğal veya sun'i sınırlarla etrafı belirlenmiş, belli bir alanı işaret eden yer, tarla.

birinde: Yukarıdaki bi yol anlamında olup, daha belirsiz bir geçmişe işaret eder.

biş: Atları durdurmak için kullanılan bir hitaptır. Son sessiz uzatılarak söylenir: bişşş.

bizimki: Kadınların kocalarından bahsettikleri bir kelimedir.

boğum: Yuvarlak nesnelere belli belirsiz bir izle kesiştikleri parçalarının birleşim yerine denir. Su arıklarının belli yerlerden ayrıldıkları yerler için de kullanılır.

bostan: Karpuz, kavun, ay çiçeği, vb. bitkilerin topluca bulunduğu ekim alanının genel adıdır. Özel olarak da salatalık anlamında kullanılmaktadır.

cerme: Ceza anlamındadır. Muhtar heyetinin köylüye verdiği ceza için kullanılmaktadır.

cıncık gibi: Herhangi bir nesnenin; oyuncanın, elbisenin, işin güzelliğini, narinliğini anlatmak için kullanılmaktadır.

cırcır: Harman makinesi, patoz anlamında kullanılmaktadır. Ayrıca fermuar karşılığında da kullanılır.

çatlak: Herhangi bir kişi yanlış, dengesiz, hatalı bir davranış sergilediği zaman ona söylenen ve biraz da argo anlamı taşıyan bir kelimedir.

çay şekeri: Toz şeker anlamındadır. Küp şeker için de kullanılır.

çelgi: Evlerin önündeki kuru ağaç dallarından oluşmuş yakacak kümesine verilen addır. Ayrıca avarlıkların etrafındaki koruma amaçlı kuru odunlar için de kullanılmaktadır.

çibık: Bağ çubuklarına verilen addır.

çiğın: Omuz karşılığında kullanılmaktadır.

çimecik: Çok küçük, az anlamında kullanılan bir kelimedir.

çit motor: Traktör için kullanılır.

çiti: Her çeşit bulaşık sabunu (deterjan) için kullanılan bir kelimedir.

çölte: Küçük saplı, bir tarafı sivri, diğer tarafı daha yassı ağızlı bir çeşit bahçe aleti.

dal: Sırt, bel, vb. anlamında kullanılmaktadır.

dalap: Eşek ve atların birbirlerini çekme zamanlarında dişilerin aralıklarla geviş getirme hallerini anlatmak için kullanılan bir kelimedir.

dayak: Kuru veya yaş düz ve uzun ağaç dallarına verilen ad. Küçük dallarının kesilmesiyle ortaya çıkmış uzun ve düzgün sopa.

dıkdelen: İbibik kuşuna verilen addır.

didik gibi: Birinin, kendisinin veya bir başkasının bir sözüne gönderme yapacağı, onlardan örnek vereceği zaman kullandığı bir kelimedir.

dirayet: Dayanıklılık gücünü, cesareti ifade eden bir kelimedir.

dişli: Yemek çatalı karşılığında kullanılmaktadır.

dönek başı: Tarlalarda sınırları belirleyen ve genellikle taşların bulunduğu bir noktaya verilen addır.

dönek: Sözüde durmayan kişilere söylenen argo bir söz.

dönemeç: Viraj, köşe, vb. yerler için kullanılır.

dutamak: Mutfaklarda ocağın yanında bulunan ve ateş üzerindeki sıcak kapları almaya yarayan iki uçlu bir çeşit bez, örgü.

ekmek evi: Ekmek yapılan fırın anlamındadır. Burası, fırın amacının dışında at arabalarının konulduğu veya odunluk olarak da kullanılan bir yerdir.

el bezi: Meyve yenirken yanında getirilen ve ellerin temizlenmesinde kullanılan, elde örülmüş işleme, bez, vb. verilen addır.

elcek: Eldiven anlamındadır. Ekin (buğday, arpa, yulaf, vb.) işlerken parmaklara geçirilen ağaçtan yapılmış alet için de kullanılmaktadır.

elele...: Bir hayret ve şaşkınlık ifadesidir.

emi yok: Tahıl ürünlerinin istenilen düzeyde verimli olmadığını ifade etmek için kullanılmaktadır. Yapılan bir işin yeteri kadar iyi olmadığını anlatmak için de kullanılır.

emsiz: Bir kişinin beğenilmediği zaman onun gıyabında söylenen bir söz. Yine bir işin beğenilmemesi durumunda da kullanılmaktadır.

endeği: Elindeki anlamındadır. İşaret edilen bir nesne için de kullanılmaktadır.

evel biri didiğinden: Bir kişinin, tanıdığı veya tanımadığı birinin ünlü bir sözünü örnek vereceği zaman kullandığı bir ifadedir.

fiş: Radyo, televizyon, vb. elektrikli aletlerin kablolarına verilen addır. Yine evlerdeki prizler için de kullanılmaktadır.

gabalbazar: Bir malın ne kadar çıkacağı belli olmadan yapılan, ancak her iki tarafın da memnun olduğu pazarlığa verilen addır.

ganimet gibi: Bolluk ifadesi olarak kullanılan bir kelime grubudur.

garazorlamaya: Düşünülmeden yapılan, ezbere karar verilen bir durumu ifade etmek için kullanılmaktadır.

garer: Ölçü anlamında kullanılmaktadır.

gastavuz: Lokanta, restoran, vb. yerler için kullanılmaktadır.

gaşşık: Kaşık anlamındadır.

gavlak: Genellikle kavak ve söğüt dalları için kullanılan ve iyi onların kavladığını anlatmak için kullanılan bir kelimedir.

geñ: Nadasa bırakılmış tarla anlamındadır.

gımcık: Çok küçük parçaları ifade etmek için kullanılır. *Çimecik* kelimesiyle anlamdaştır.

gırma: Tarlalarda, parçalara ayrılmış bölümlerin her bir parçasına verilen addır.

gıları ev: Kiler'den bozma olup evde genellikle kışlık yiyeceklerin saklandığı veya kullanılmayan eşyaların konulduğu en uçtaki odalara verilen addır.

godaş: Kendini beğenmiş kişiler için kullanılır.

goma: "Haydi, haydi gel, ye." vb. anlamlarında kullanılan bir çeşit teklif.

gov: Dedikodu anlamındadır.

göğelen: Armut, kayısı, erik, vb. ağaçlarda çıkan (biten, büyüyen) açık yeşil renkli otsu bitkiye verilen ad.

gök bakla: Taze fasulye.

gömü: Hazine, define anlamındadır.

göt döşşegi: Köy evlerinde üzerine oturlan minder.

götün götün: Geri geri, arka arkaya anlamındadır.

gundak: Mısır koçanına verilen ad.

guzañ: Kuytu yerlere verilen ad.

güccürük: Çok küçük, ufak anlamındadır.

günaşık: Ay çiçeği karşılığında kullanılmaktadır.

günuzu: Gün boyu, sabahtan akşama kadar anlamlarındadır.

günüñ dönmesi: Güneşin, öğleden sonra yavaş yavaş batıya doğru hareket etmesi, akşamın yaklaşması anlamında kullanılmaktadır.

güyeği: Güvey anlamındadır.

ha babam ha: Gerçekleşmeyecek bir olayı vurgulamak için söylenen bir ünlem ifadesi.

hadır: Belki, ne olur ne olmaz, vb. anlamlarındadır.

hasilet: Hasılat, verim, bolluk, vb. anlamlarındadır.

haşavızdan: Ağza alınmayacak bir söz söyleneceği zaman kullanılan bir ön edattır.

hayırsız: Çok fazla yaramazlık yapan, uslu olmayan çocuklara söylenen bir kelime.

hayla: Epey, hayli, fazlaca, vb. anlamlarındadır.

heral: Her hâlde karşılığında kullanılmaktadır.

hıtamında: Sonunda, en sonunda, vb. anlamlarda kullanılmaktadır.

hiyet: Aza, heyet karşılığında kullanılmaktadır.

hovarda: Kadınların birbirlerine söyledikleri bir argo.

hoyu: Hani, ya, vb. anlamındadır. Ancak soru edatı değil, bir şeye işaret edileceği zaman söylenen bir edattır.

hökümet: Hükümet.

ılgamaya: Bilip bilmeden konuşmak, ezbere hareket etmek karşılığında kullanılmaktadır.

ıradiye: Radyo.

ız: Az.

ibdatlı: Sahiden, bu sefer, gerçekten, açıkça, vb. anlamlarda kullanılmaktadır.

ibik: Uç, kenar anlamındadır. Özellikle halı ve kilimlerin uç tarafları için kullanılır.

icar: Kira karşılığında kullanılmaktadır. Özellikle tarlaları kiraya vermek anlamında kullanılmaktadır.

ilan: Yılan.

ilave: Traktör ve kamyonların kasalarının üst kısımlarına takılan ve daha fazla yük almasını sağlayan özel yapılmış parçalara verilen ad.

ileri: Geçmiş zamanda bir olayı hatırlamak için kullanılan bir belirsiz zaman zarfı.

imanlı: Çok, çok fazla, epey, vb. anlamlarında kullanılmaktadır.

ireşber: Rençber, çiftçi.

irey: Rey, oy anlamındadır.

işlik: Gömlek.

kâh: Avarlıklarda çizilerin (mandal, tahta) kenarlarındaki hafifçe yüksek yerlere verilen ad.

kakılı: Yığılı, çok fazla, vb. anlamlarındadır.

kekremsi: Tadı tuhaf olan, mide bulandırıcı şeyler için kullanılır.

kendisi: Kadınların kocalarından bahsettikleri bir kelime.

kinit: Kilit.

köken: Domates, patates, biber, fasulye, vb. bitkilerin yolunmuş köklerine verilen ad.

köklü: Bağ çubuklarının, yeni fide yetiştirmek için toprağa gömülmüş ve uçları süymüş hâllerine verilen ad.

kömeli: Tarlaların birarada, toplu bir şekilde bulunduğunu ifade eden bir kelime.

köskörtü: Köstebek.

lasdik: Ayakkabı, lastik ayakkabı.

mala: İnşaat ustalarının kullandığı ucu yassı harç düzeltme aleti.

mayalı: Köylerde soba veya fırınlarda yapılan küçük ekmek.

me: “Al.” anlamında kullanılır.

merkep: At ve eşekler için kullanılır.

motur: Traktör.

nayla: Nasıl, ne biçim anlamlarında kullanılmaktadır.

ne bok yiyeniñ: “Sen ne karışıyorsun!” anlamında kullanılmaktadır.

nıkbet: Kadınların, kadınlara ve çocuklara söylediği bir argo.

nöñürüñ: “Ne yapıyorsun?” anlamında kullanılmaktadır.

o değılden: Herhangi bir kişinin birine dolaylı olarak bir şey söyleyeceği veya ondan bir şey öğreneceği zaman konuşmasını ifade eden bir kelimedir.

okka: Kilo anlamındadır.

oturak: Sandalye.

öndüç: Karşılığında, daha sonra bir şey almak \ vermek anlamındadır.

öñüç: Önce.

öñüye: Öne, öne doğru anlamındadır.

örk: Yular. At ve eşeklerin zenciri.

örtme: Ahırlarda küçük danaların veya oğlak ve kuzuların katıldığı bir bölüm.

özden: Gerçekten, sahiden anlamında kullanılmaktadır.

patik: Bir çeşit önu kapalı lastik ayakkabı, terlik.

pırtı: Elbise, giysi.

pontul: Pantolon.

potin: Bot, boyunlu ayakkabı.

pörtlek: Gözleri çok açılan kişilere söylenen bir kelimedir.

pür: Bir çeşit ardıç. Daha çok küçük ağaçlar için kullanılır.

pürçük: Pancar, turp, şalgam, vb. bitkilerin yapraklarına denir.

püren: Bir çeşit ardıç, pür.

sağmal: Sağılan hayvanlar için kullanılır. Başka bir ifadeyle yavrusu yeni olan ve sağılabilen hayvanlar için kullanılmaktadır.

salgaramaya: Düşünülmeden, işin aslının bilinmeden ezbere konuşulmasını ifade etmek için kullanılan bir kelimedir.

salma: Köyün herhangi bir işini yapmak için hane başına belirlenen yardım parasına denir.

saplık: Sap, sopa anlamındadır. Çapa, kürek, dirgen, atkı, vb. aletlerin sapı için de kullanılır.

sıçirtma: Çok yaramazlık yapan çocuklara söylenen bir argodur.

sırkatlı: Açıkca söylemek anlamında kullanılmaktadır.

sıyırğaç: Demirden veya ağaçtan yapılmış, pulluk, kürek, vb. aletlere bulaşan çamuru sıyırmak için kullanılan bir alet.

siyek: Kadınların birbirlerine söyledikleri aşırı derecede kötü anlamlı bir argo.

sofraltı: Sofra bezine verilen ad. Sofra altı kelimelerinin birleşmesinden oluşmuştur.

sokullu: Yere batan ağızları yuvarlak olan bir çeşit pulluk.

sözüm yabana: Bir kişinin toplulukta söylenilmeyecek bir kelimeyi söyleyeceği zaman kullandığı ve terbiyeyi ifade eden bir kelimedir.

su bostanı: Salatalığa verilen addır.

sülük: Fasulyelerin, çiçekten yeni çıkmış en küçük hâllerine verilen addır.

sündük: Bir yiyeceğe davet edilmeden, terbiyesizce uzanan çocuklara söylenen bir argo.

sütlü: Sütlaç anlamındadır.

şepene: Birbirinden farklı işler yapan veya çok pratik olan kişilere denir. Hileyle iş çevirenler için de kullanılmaktadır.

şeribela: Sürekli kavga eden huysuz insanlara verilen addır.

tahta: Avarlıklarda küçük bölümlerin her birine verilen ad, çizgi, mandal.

tığ: Mil şeklinde ince uzun demire verilen ad.

timin: Az önce, demin anlamındadır.

tiyin: Sincaba verilen ad.

tomata: Domatese verilen ad.

- tursil:** Her çeşit çamaşır sabununa verilen ad.
- ulaf:** Yulafa verilen ad.
- vanvey:** Üst kısmına tohumların konulduğu ve altta da yuvarlak bıçakların yer aldığı bir çeşit pulluk.
- vay vanım vay:** Gerçekleşmeyecek bir durumu ifade etmek için kullanılan bir ünlem ifadesi.
- vayiz:** Vaaz anlamındadır.
- velesbit:** Bisiklete verilen ad.
- vizdan:** Vicdan kelimesinin karşılığı olarak kullanılmaktadır.
- yağ:** Her çeşit el kremine verilen ad.
- yalak:** Abuk subuk konuşan, ne konuştuğunu bilmeyen veya hemen söze atılan kişilere söylenen argo bir söz.
- yalaka:** Yalak ile aynı anlamdadır.
- yalıñayak:** Hiçbir iş yapmadığı hâlde sürekli gündemde kalmaya çalışan ve bunu başaran, iş karıştıran kişiler için kullanılır.
- yanpış:** Yassı, yan yana anlamlarında kullanılır.
- yarıntası gün:** Geçmişe yönelik olarak iki gün araya verilen ad.
- yavru:** Harmanda, samanın kenarlarındaki ince toz hâline verilen ad.
- yeni yaka:** Yeni evli insanlar için kullanılır.
- yıgılı:** Çok, kalabalık anlamlarında kullanılmaktadır.
- zibidi:** Boş boş gezen, berduş tipli kişiler için kullanılır.
- zivtin:** Zeytin karşılığı olarak kullanılmaktadır.
- zorlu:** Suyun çok ve hızlı akmasını ifade etmek için kullanılan bir kelimedir.

Atatürk'ün direktifiyle, 12 Temmuz 1932 tarihinde kurulan Türk Dil Kurumu (kurulduğu zamanki adı ile Türk Dili Tetkik Cemiyeti), ağızlardan söz derleme faaliyetlerine özellikle önem vermiş ve bunu resmî merciler aracılığıyla yurt çapına yaymaya çalışmıştır. Toplanan binlerce kelime tasnife tâbi tutulmadan altı cilt hâlinde Söz Derleme Dergisi (İstanbul 1939) adı altında yayımlanmıştır. Daha sonraları bu derleme seferberliği devam etmiş ve öncekilerle birlikte tasnif edilerek bu sefer Derleme Sözlüğü (Ankara 1993) adı altında 11 cilt olarak yayımlanmıştır. Bu seriye, sonradan derlenen kelimelerden oluşan cildi (Ek I) de ekleyebiliriz. Ancak, bu sözlük Anadolu ağızlarının tümünü içermemektedir. Zira bu derleme faaliyetleri, ancak derlemeye katılanların kendi bölgeleriyle ilgili olarak toplayıp gönderdikleri kelimeleri kapsamaktadır. Bu yönüyle Anadolu ağızlarının derlenmesi, tamamlanmamış bir iş olarak araştırmacıları, dil severleri ve gönüllüleri beklemektedir. Bu sözlükte, Konya'nın dağ köyleriyle ilgili kelimelerin çok da fazla olmadığını bu arada belirtmeliyiz.

Bu eksiklik araştırcılar, dil severler ve gönüllülerin çalışmalarıyla en aza indirilebilir; ancak tamamlanması şimdilik kaydıyla zor görünmektedir. Yapılması gereken işler arasında; Türk Dil Kurumunun, kuruluşundan beri sahip çıktığı konuyla ilgili projesini (*Birinci ve İkinci Derlemeler*) özellikle köy, kasaba ve beldelerdeki ortaöğretim Türkçe (Türk Dili ve Edebiyatı) ve ilgili branş öğretmenlerine açması ve onları bu konuda cesaretlendirip yönlendirmesi, daha önceden hazırlamış olduğu matbu fişleri yeniden gözden geçirip düzenleyerek derlemeleri daha sistemli hâle getirmesi, üniversitelerde bu konularla ilgili tezler hazırlatılması ve Kurum tarafından eğitilmiş özel bir ekibin bu işe aktif olarak katılmasıdır. Böylece dilimizin zenginlikleri gün ışığına çıkartılacak ve yabancılaşmaya karşı bir nebze de olsun önlem alınmış olacaktır.

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz: Konya ili içerisinde geniş bir coğrafyaya yayılmış bulunan Bozkır, Hadim, Taşkent ve Güneysınır ilçeleri ağızları aralarında ortaklık göstermekte ve gerek il içerisinde gerekse ülkemiz içerisinde özgün bir görünümü yansıtmaktadırlar. Zengin bir ağız yapısına sahip bulunan bu bölgenin ağızı bir an önce derlenmeli, bilimsel olarak incelenmeli uzun vadede bir çalışmayla da sözlüğü hazırlanmalıdır.